

ЕКСХУМАЦИЈА И ИДЕНТИФИКАЦИЈА ЛЕШЕВА ИЗ ЛОГОРА ЈАСЕНОВАЦ У РЕЦИ САВИ ТОКОМ 1945. ГОДИНЕ

Анстракт: Током 1945. године, свесни пораза, усташе крећу са убрзаном ликвидацијом логора Јасеновац и преосталих заточеника у логору. Услед проблема приликом уништавања тела, прибегавају бацању лешева у реку Саву. Многе од жртава су претходно убијене, а затим бачене у реку, док су неке оковане и у реку бацане живе. Многе од жртава су Савом допловиле до Шапца, одакле су, у организацији Земаљске комисије, извучене на обалу, где је покушана њихова идентификација. Убрзо по ослобођењу логора Јасеновац Анкетна комисија за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача на лицу места је извршила увиђај у логору и покушала да идентификује лешеве који су се налазили дуж обале и у самој реци Сави.

Кључне речи: Сава, Јасеновац, Шабац, заточеници, идентификација, старост, пол, лешеве, костур, повреда, гробница, ланци, ексхумација.

Село Јасеновац лежи на левој обали Саве, на месту где се река Уна улива у Саву. Логор Јасеновац је имао пет логора, и то: логор 1 код села Крапаје, на 12 км од Јасеновца, логор 2 на путу Јасеновац–Новска, на 6 км од Јасеновца, логор 3 поред места Јасеновац, који је формиран на индустријском комплексу прометне задруге и ово је био централни логор под појмом Јасеновац, логор 4 који се налазио у самом месту Јасеновац у Димитријевој улици, на месту где се налазио двоспратни општински магацин, логор 5 који се налазио на левој обали Саве преко од вароши Старе Градишке, у зградама некадашњег казненог аустријског и југословенског завода.¹ Убијање и масакрирање усташе су вршиле на више начина: ватреним оружјем (пиштољима, пушкама, аутоматима, митраљезима), хладним оружјем (ножевима, камама, секирама, брадвама, чекићима, дрвеним и гвозденим маљевима, кочевима, кајишима, корбачима). Убиства су вршена вешањем, спаљивањем (живих и мртвих), гажењем ногама, дављењем у води, систематским изгладњивањем, излагањем заразним болестима, жеђи и тешким физичким пословима.²

¹ *Логори Сајмиште, Кустодија, Јасеновац* (приредио Драго Његован), Нови Сад 2018, стр. 131–245.

² Antun M. *Koncentracioni logor Jasenovac 1941–1945*, Knjiga I, Beograd 1986, стр. 41–42.

Записник састављен 15. маја 1945. године у Шапцу.

Из реке Саве 14. маја 1945. године, извађено је двадесет и четири леша која потичу из усташког логора Јасеновац.³ Већи број лешева се није могао идентификовати, мањи број жртава убијен је метком у главу, док се код једног може констатовати да је био обешен по томе што му је језик испао из уста, код осталих жртава узрок смрти се није могао утврдити. Код лешева код којих се могло утврдити доба, старост је између осамнаест и двадесет и пет година, од тога десет су женског пола, један мушког пола док се за остале није могао утврдити пол. Лешеви се обучени у цивилна одела и руке су им биле везане жицом иза леђа, нису пронађена документа нити друге личне ствари јер су вероватно у логору били опљачкани. Жртве које су се могле идентификовати биле су у лошој физичкој спреми, изгладнеле, запуштене хигијене, код свих је коса опала. Лешеви су се налазили око двадесет дана у води. Сахрањени су осамсто метара узводно од моста у Шапцу.

Записник састављен 18 маја 1945. године у Шапцу.

Укупно је извађено деветнаест лешева који су плутали Савом.⁴

1. Мушки леш непознатих година, руке су му биле везане жицом на коју је прикачена метална кугла. Леш се налази у води између десет и петнаест дана. Узрок смрти вероватно вешање.
2. Мушки леш стар око тридесет година, потпуно наг, руке су му везане жицом, погођен хицем у главу, у води око петнаест дана.
3. Мушки леш око тридесет и пет година, обучен у униформу, у стању распадања, у води око петнаест дана.
4. Мушки леш стар око тридесет година, у цивилном оделу, има повреде нанешене ножем, у води око петнаест дана.
5. Женски леш стар око тридесет година, у стању распадања, у води око петнаест дана.
6. Мушки леш стар око тридесет година, у стању распадања, без десне ноге, у води око петнаест дана.
7. Мушки леш стар око тридесет и пет година, у стању распадања, има на себи цивилно одело, у води око петнаест дана.
8. Мушки леш стар око четрдест година, у цивилном оделу, у стању распадања, руке су му везане жицом и металном куглом, у води око петнаест дана.
9. Мушки леш стар око двадесетпет година, потпуно наг, усмрћен метком у главу, у води дуже време.

³ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 14. 5. 1945. године.

⁴ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 18. 5. 1945. године.

10. Мушки леш стар око двадесетпет година, у стању распадања, има на себи само панталоне, у води око двадест дана.
11. Мушки леш стар око тридесет година, на себи има цивилно одело, у води око двадесет дана.
12. Мушки леш стар око двадесетпет година, потпуно наг у стању распадања, у води око петнаест дана.
13. Мушки леш стар око двадесет година, потпуно наг, у води двадесет дана.
14. Мушки леш стар око двадесет година, у војничким панталонама, усмрћен метком у главу, у води око петнаест дана.
15. Мушки леш у потпуном стању распадања, узрок смрти и старост се није могла утврдити.
16. Мушки леш стар око двадесетпет година, у цивилном оделу, руке су му везане жицом иза леђа, у води двадесет дана.
17. Мушки леш стар око тридесет и пет година, у цивилном оделу, руке су му везане жицом иза леђа, у потпуном стању распадања.
18. Мушки леш стар око тридесет година у војничком оделу, руке су му везане жицом иза леђа, у води око двадесет дана.
19. Мушки леш стар око тридесет година, убијен метком у главу, у води око двадесет дана.

Лешеви вероватно потичу из усташког логора Јасеновац, ликвидирани су пред ослобођење ових крајева од окупатора. Лешеви су сахрањени у заједничку гробницу поред Саве.

Записник састављен 20 маја 1945. године у Шапцу.

Укупно извађено двадесет девет лешева који су пловили Савом⁵.

1. Мушки леш стар око двадесет година, потпуно наг, усмрћен метком у потиљак, у води око месец дана.
2. Мушки леш стар око тридесет година, убијен ударцем тупим предметом у главу, у води око месец дана.
3. Мушки леш стар око тридесет година, усмрћен метком у главу, руке су му везане жицом иза леђа, у води око двадесетпет дана.
4. Мушки леш стар око двадесет година, ноге су му везане ланцима, у води око месец дана.
5. Мушки леш стар око двадесетпет година, заклан и избоден ножем по грудима, у води око месец дана.
6. Мушки леш стар око тридесет и пет година, усмрћен метком у главу.
7. Мушки леш у потпуном стању распадања, не може се утврдити пол и старост.

⁵ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 20. 5. 1945. године.

8. Мушки леш стар око тридесет година, заклан и избоден ножем, обучен у цивилно одело, у води око месец дана.
9. Мушки леш у потпуном стању распадања, не може се утврдити старост.
10. Мушки леш стар око двадесетпет година, у цивилном оделу, у води око месец дана.
11. Мушки леш стар око двадесет година налази се у потпуности у стању распадања, у води око месец дана.
12. Мушки леш стар око двадесет година, усмрћен метком у главу, руке су му везане жицом иза леђа, у води око двадесет пет дана.
13. Мушки леш стар око тридесет година, у цивилном оделу, у води месец дана.
14. Мушки леш стар око чедрдесет година, руке су му везане жицом са које виси гвожђе.
15. Женски леш стар око тридесет и пет година, усмрћен метком у главу, на себи има комбинезон.
16. Мушки леш стар око двадесетпет година обучен у цивилно одело, усмрћен метком у главу, у води око двадесет дана.
17. Мушки леш стар око четрдесет година, усмрћен метком у главу, у води око двадесет пет дана.
18. Мушки леш стар око двадесетпет година, усмрћен метком у главу, ноге су му везане ланцима, обучен у цивилно одело, у води око двадесет пет дана.
19. Мушки леш стар око двадесет година, усмрћен метком у главу, ноге су му везане ланцима, у води око двадесет дана.
20. Мушки леш стар око тридесет година, усмрћен метком у груди, у води око двадест пет дана.
21. Мушки леш стар око тридесет година, обучен у цивилно одело, у води око месец дана.
22. Женски леш стар око тридесет и пет година, потпуно наг, усмрћен метком у главу, у води око месец дана.
23. Мушки леш стар око тридесет и пет година, усмрћен метком у потиљак, у води око месец дана.
24. Мушки леш стар око тридесет година, руке и ноге су му везане ланцима, усмрћен метком у главу, у води око двадесетпет дана.
25. Женски леш стар око двадесетпет година, погођен метком у груди и десну руку, у води двадесетпет дана.
26. Мушки леш стар око педесет година, обучен у цивилно одело, у води око месец дана.
27. Женски леш стар око тридесет и пет година, има на себи хаљину, у води око месец дана.
28. Мушки леш стар око тридесет година, руке су му везане жицом, на ногама има букагије, у води око месец дана.

29. Мушки леш којем су у оделу нађени документи на име Драгољуб Павловић из села Дубоне код Младеновца, војника другог батаљона десете крајишке бригаде НОВЈ.

Жртве потичу вероватно из логора Јасеновца и ликвидиране су пред само ослобађање логора. Лешеви су сахрањени поред Саве.

Записник састављен 22 маја 1945. године у Шапцу.

Укупно је извађено осамнаест лешева који су пловили Савом.⁶

1. Мушки леш стар око двадесет година, налази се у фази распадања, у води око месец дана, без носа, на себи има само вунене чарапе.
2. Мушки леш стар око двадесет пет година, потпуно мумифициран, у води око двадесет дана, на ногама има букагије.
3. Мушки леш стар око тридесет и пет година, налази се у води око двадесет пет дана, усмрћен метком у главу, на себи има само цокуле.
4. Мушки леш стар око тридесет година, у води дуже време, усмрћен метком у главу, руке су му везане жицом иза леђа.
5. Мушки леш стар око двадесетпет година, у води око месец дана, на себи има цивилно одело.
6. Мушки леш стар око двадесетпет година, у води око двадесетпет дана, на себи има цивилно одело, ноге су му везане ланцима.
7. Мушки леш стар око тридесет година, у води око месец дана, обучен у војничко одело.
8. Мушки леш стар око двадесетпет година, у води око месец дана, ноге су му везане ланцима.
9. Дечији леш мушког пола стар око четрнаест година, у стању распадања, дуже време у води.
10. Женски леш стар око двадесет пет година, у стању распадања, на себи има хаљину, дуже време у води.
11. Мушки леш стар око тридесет година, у стању распадања, руке су му везане жицом иза леђа, у води око месец дана, усмрћен метком у потиљак.
12. Мушки леш стар око тридесет и пет година, усмрћен метком у главу, без одеће, у води око двадесетпет дана.
13. Мушки леш стар око двадесетпет година, у стању распадања, без одеће, дуже време у води.
14. Мушки леш стар око тридесет година, у стању распадања, обучен у цивилно одело, у води око месец дана.
15. Мушки леш стар око тридесет и пет година, усмрћен метком у потиљак, у води око двадесет дана.

⁶ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 22. 5. 1945. године.

16. Мушки леш стар око двадесет година, мумифициран, усмрћен метком у главу, у води око двадесет пет дана.
17. Мушки леш стар око двадесет пет година, обучен у цивилно одело, ноге су му везане у ланце и букагије, у води око двадесет дана.
18. Женски леш стар око двадесет година, мумифициран, обучен у цивилно одело, рана од ножа, у води око двадесет дана.
19. Мушки леш, код кога је пронађен венчани лист на име Рикард Дужмакао и цедуља за упут у логор Јасеновац. Овај леш је сахрањен у засебну гробницу.

Сем леша број деветност, остали лешеви су сахрањени у заједничку гробницу уз реку Саву.

Записник састављен 25 маја 1945. године у Шабцу.

Извађено је двадесет лешева из Саве.⁷

1. Мушки леш стар око двадесет пет година, на себи има војничке панталоне и плаву кошуљу, распорена му је трбушна дупља, у води око двадесет пет дана.
2. Женски леш стар око тридесет година, на себи има џемпер и жути капут, нема десног стопала, у води око двадесет дана.
3. Мушки леш, у води дуже време, нема десно стопало, не може се утврдити старост.
4. Мушки леш у води дуже време, не може се утврдити старост.
5. Мушки леш стар око тридесет година, у подмаклом стадијума распадања, у цивилном оделу, има окове на леђима и руке су му везане жицом иза леђа, у води око двадесет дана.
6. Женски леш стар око тридесет година, има повреде главе, на себи има џемпер, у води око месец дана.
7. Мушки леш стар око тридесет година, налази се у фази подмаклог распадања, у води дуже време.
8. Мушки леш који је дуже време у води, не може се утврдити старост.
9. Мушки леш стар око тридесет година, налази се у потпуном стању распадања, у води око месец дана.
10. Мушки леш стар око тридесет година, у војничким панталонама, испод леве кључне кости има рану од пушке.
11. Женски леш стар око двадесет пет година, потпуно наг, руке су му везане жицом, у води око двадесет пет дана.
12. Мушки леш стар око тридесет година, нема делова руку и ногу, у води дуже време.
13. Мушки леш стар око тридесет година, ноге су му везане ланцима, на себи има војничко одело.

⁷ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 25. 5. 1945. године.

14. Мушки леш стар око двадесет пет година, на себи има војничку блузу, налази се и стању распадања, у води око месец дана.
15. Мушки леш стар око 30 година, у оковима и ланцима на ногама, руке везане жицом иза леђа, у води око двадесет дана.
16. Мушки леш стар око тридесет година, у цивилном оделу, у води око двадесет пет дана.
17. Мушки леш стар око тридесет година, у цивилном оделу, у води око двадесет дана.
18. Мушки леш стар око двадесет година, у војничком оделу, погођен метком у главу, на ногама ланци, руке везане жицом иза леђа, у води око двадесет дана.
19. Мушки леш стар око двадесет пет година, у цивилном оделу, руке и ноге су му везане жицом, у води око двадесет пет дана.
20. Мушки леш стар око тридесет година, у цивилном оделу, погођен метком у главу, у води око петнаест дана.

Лешеви су сахрањени поред Саве, вероватно потичу из логора Јасеновац, ликвидирани су пред ослобађање логора.

Записник састављен 27 маја 1945. године у Шапцу.

Извађено је двадесет лешева од којих се десет није могло никако идентификовати.⁸

1. Женски леш, стар око двадесет година у потпуном распадању, у води је око месец дана, на телу се налазе остаци панталона, горњи део тела није имао одећу.
2. Мушки леш стар око тридесет година, на себи има плаву кошуљу и плаве војничке панталоне, налази се око двадесетпет дана у води. Усмрћен метком у главу.
3. Мушки леш стар око тридесет година, у води се налази око двадесетпет дана. На себи има платнено одело у којем су нађене четкица за зубе, бочица за уље и још пар ситница, још је пронађена и књижица логора Јасеновац без имена.
4. Само костур по изгледу мушки.
5. Само костур по изгледу мушки.
6. Мушки леш у цивилном оделу око двадесетпет година, налази се дуже време у води. Узрок смрти непознат.
7. Само костур, по изгледу вероватно мушки, нема доњи део ногу.
8. Мушки леш око тридесет година, налази се дуже време у води. На ногама има букагије. Отворена му је трбушна дупља.

⁸ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 27. 5. 1945. године.

9. Мушки леш око тридесет година, налази се око тридесет дана у води, руке су му везане жицом иза леђа, на себи има цивилно одело у којем је пронађен обрачун о купопродаји, узрок смрти непознат.
10. Мушки леш око тридесет година, дуже време у води, на себи има војничке панталоне са превијачом у којим су се налазили папири са изложбе соколског друштва у Дубровнику, два презерватива, четири новчанице по петсто динара, неке рекламе, узрок смрти непознат.

Лешеви су сахрањени поред реке Саве у Шапцу. Жртве потичу из усташког логора Јасеновац.

Записник састављен 30 маја 1945. године у Шапцу.

Комисија је на километар иза великог моста на Сави код Шапца извадила једанест лешева и приступила идентификацији⁹.

1. Женски леш стар око тридесет година у стању распадања, у води око месец дана, на себи није имао ништа од одеће.
2. Мушки леш старости око тридесет година у стању распадања, наг, руке су му биле везане жицом иза леђа.
3. Мушки леш неодређене старости, без одела, кости су му поремећене, у води дуже време.
4. Мушки леш старости око двадесет пет година, без одела, у води дуже време.
5. Мушки леш стар око тридесет година, дуже време у води, на себи има белу кошуљу и џемпер, на горњој вилици сребрни зуби.
6. Мушки леш старости око тридесет година, размрскане лобање, погођен метком у потиљак, око месец дана у води.
7. Мушки леш старости око тридесет и пет година, лобања му је потпуно размрскана, виде се поједине кости, у води око месец дана.
8. Женски леш непознатих година, у потпуном стању распадања, делови главе размрсани.
9. Мушки леш непознатих година, у стању распадања, дуже време у води, разазнају се делови цивилног одела.
10. Женски леш непознатих година, у подмаклом стању распадања, на себи има џемпер, дуже време у води.
11. Мушки леш старости око тридесет година, у цивилном оделу, погођен метком у потиљак. Код овог леша пронађени су рачуни на име Милуна Торлулера трговца из Босанског Александровца.

Жртве вероватно потичу из логора Јасеновца и ликвидиране су пред само ослобођење логора. Сахрањене су у заједничку гробницу поред реке Саве.

⁹ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 30. 5. 1945. године.

Записник састављен 9 јуна 1945. године у Шапцу.

Комисија је између 5 и 9 јуна 1945. године извадила у близини моста на Сави код Шапца једанест лешева¹⁰ и то:

1. Мушки леш, неодређених година, остао само костур.
2. Мушки леш, неодређених година, остао само костур, доста оштећен.
3. Мушки леш стар око тридесет година старости, налази се у стању распадања, потпуно наг, руке су му везане жицом иза леђа, у води око тридесет дана.
4. Мушки леш око тридесет година, у стању распадања, на себи има само доњи веш, руке су му везане жицом иза леђа, у води око месец дана.
5. Мушки леш око двадесетпет година старости, у поодмаклом стању распадања. Има на себи само белу кошуљу, у води дуже време.
6. Мушки леш око двадесетпет година старости, потпуно наг, у води око месец дана, руке су му везане жицом иза леђа.
7. Женски леш непознатих година, доста очуван.
8. Мушки леш, остао само костур, доста оштећен.
9. Мушки леш старости око тридесетпет година, на себи има само џемпер, руке су му везане жицом иза леђа, једна рука му је отпала од лакта, у стању распадања, дуже време у води.
10. Мушки леш, у стању распадања, дуже време у води, без десног стопала. Има на себи само доњи веш.
11. Мушки леш старости око двадесетпет година, на себи има само капут и доњи веш, дуже време у води, руке су му везане жицом иза леђа.

Жртве потичу из логора Јасеновац и сахрањене су поред Саве код Шапца.

Јасеновац

Записник састављен 18 маја 1945. године од стране „Анкетне комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача“.

Комисија је стигла у место Јасеновац које је било похарано и није постојала ни једна зграда која није била минирана и оштећена од стране усташа, које су се повлачиле. Уништење зграде и осталих објеката урађено је са циљем да се прикрију трагови злочина. Један километар од центра места налази се улаз у логор који је био опасан бодљикавом жицом и зидом, а један део коритом Саве. На површини од око једног квадратног километра налазе се зграде управе, разне индустрије, заточеничке зграде које су уништене или јако оштећене. Целим подручјем ширио се мирис палежи и смрад лешева. Усташе су минирале

¹⁰ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 6. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 9. 6. 1945. године.

објекте док су још заточеници били у њима што доказују лешеве који су пронађени испод рушевина. Комисија је извршила увид подручијем око обале Саве где се прво наишло на леш мушкарца старог око тридест година који је закопан у плитку јаму на којем су се виделе повреде, доња вилица му је тотално разбијена, десна нога му је смрскана и око леве руке налазе се ланци и гвожђе тако да је био предвиђен да се баци у Саву. Према мишљењу комисије смрт је наступила пре око два месеца. Неколико корака од тог места налазе се трагови крви и одеће као и једна секира. Недалеко од тог места у истом правцу на месту одакле су заточеници убијани ударцем маљем у главу и бацани у Саву налази се леш који се није могао примакнути обали. У истом правцу налази се закопано шест мушких тела којима из јаме виरे делови тела, на том месту пронађено је гвожђе и чекић којим су убијане жртве. Недалеко од тог места налази се још један леш који лежи у води који је засут земљом и камењем, изнад овог леша налази се леш мушкарца старог око двадесет и осам година, у близини ових лешева налази се хрпа ланаца и окова. Недалеко од тог места налази се рука без остатака тела која је окована у гвожђе. На истом подручју налази се леш са тотално разбијеном главом. Даље се наишло на десет лешева у стању распадања који су закопани у земљу. Испод ових лешева налазе се још три леша која пливају у Сави којима су руке везане жицом. У близини налазе се још два леша, по један мушки и женски леш у стању распадања. Недалеко од тога у гранама налази се више лешева у стању распадања набацани једни на друго. Ни један леш се није могао идентификовати. На истом месту налази се око педесет лешева који пливају Савом. Комисија је утврдила да на том ширем подручију налази се још доста лешева који пливају Савом и да даље треба предузети ископавање како би се утврдио број жртава.¹¹

На основу извештаја лекара, лешеве који су нађени обалом Саве као и у самој реци се налазе у фази труљења и непостоји могућност њихове идентификације као и идентификације помоћу предмета или докумената. Скоро свим жртвама су биле везане руке жицом и имали су повреде екстремитета или повреде лобање, не може се утврдити тачан узрок смрти. Готово код свих лешева може се видети изгладнелост.

Комисија је приступила прегледу логорских зграда где су пронађени лешеве који су се налазили испод шута. Такође комисија је наишла на справе за вешање, као и заточеничко гробље које је ископано и из чије јаме су тела запаљена што потврђује налаз кокса. Пронађена је и пећ за печење цигле и према исказу сведока у њој су спаљивани заточеници. На подручију логора пронађено је доста ланаца за везивање.

¹¹ Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 5. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 18. 5. 1945. године.

Записник састављен 18. јуна 1945. године у логору Јасеновац од стране Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача.

Комисија је почела увиђај двеста до триста метара од дизалице на левој обали Саве, где су се налазила три потопљена чамца дуга око десет метара која су се налазила на међусобној удаљености десет до двадесет метара и услед опадања реке Саве испливали су на површину са лешевима. Код првог чамца нађен је један костур којем је разбијена тупим предметом чеона кост и слепоочница. На самом чамцу лежи мушки леш. Код другог чамца налази се женски леш са разбијеном лобањом, руке су јој везане жицом иза леђа. На овом чамцу налази се пет лешева од којима су два руке везане жицом. Даље низ Саву наишло се на још два леша. Још два мушка леша налазе се на чамцу од којих један нема главу док је другом глава разбијена. У шикари наишло се на још три леша од којих је један остао само костур. Даље у шикари наишло се на још један женски леш у кућној хаљини. Између другог и трећег чамца налазе се у наносу муља три одевена мушка леша у распадању са повредама главе, испод њих се налази мушки леш са везаним рукама, даље низводно од трећег чамца налази се женски леш који има око руку везан метални тег, испод ње се налази мушки леш у стању распадања, неколико метара даље налази се мушки леш који је везан металним тегом. У ближој околини ова три чамца нађени су још и други делови тела. На основу мишљења лекара лешеве леже у води између месец и по до три месеца неки и дуже. Није могуће утврдити старост лешева. Узрок смрти наступио је услед ударцем тупим предметом у главу, клањем или су бацани у воду са металним тегом.¹²

¹² Војно-историјски институт, Фонд НДХ, К 315 F2 D 5. Записник Земаљске комисије за утврђивање злочина окупатора и њихових помагача, 18. 6. 1945. године.



Слика 1. Лешеви у Сави код Шапца који потичу из логора Јасеновац



Слика 2. Лешеви у Сави код Шапца који потичу из логора Јасеновац



Слика 3. Лешеви у Сави код Шапца који потичу из логора Јасеновац.



Слика 4. Лешеви из „Циглане“ логора Јасеновац



Слика 5. Лешеве из логора Јасеновац



Слика 6. Лешеве из логора Јасеновац



Слика 7: Лешеви из логора Јасеновац



Слика 8. Лешеви из Јасеновца



Слика 9. Лешеви из Јасеновца



Слика 10: Лешеви из Јасеновца

Извори и литература

Извори:

Војно-историјски институт

- Фонд НДХ – архива непријатељских јединица

Литература:

MILETIĆ, Antun. *Koncentracioni logor Jasenovac 1941–1945, knjiga I*, Beograd 1986.

Логори Сајмиште, Кустодија, Јасеновац (приредио Драго Његован), Нови Сад 2018.

Jovan Obradovic

Exhumation and Identification of Corpses from the Jasenovac Camp
in the Sava River during 1945

Conclusion

Faced with an imminent defeat, the Ustasha quickly liquidated the camp, and with it the remaining prisoners. In the camp itself, the buildings containing the prisoners were mined, while others were thrown into the Sava River. Traces of starvation and torture were visible on the corpses themselves. For certain number of victims, it was not possible to determine the cause of death with certainty, others were killed by a shot in the head, blunt force trauma to the head, hung, slaughtered. However, the largest number of bodies that sailed down the Sava River were killed by chaining and tying of prisoners and then throwing them into the river. According to the findings of the commission, the corpses were in the water for about a month, which means that they were killed or executed immediately after the liberation of the camp. Documents were found only with two corpses which helped for their identification, while for others there was no means of identification. The victims were male and female, most often between the ages of twenty and forty.